

VU Research Portal

Innovatie in het juridisch onderwijs

Akkermans, A.J.; Coenraad, L.M.

published in

Tijdschrift Conflicthantering
2017

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Akkermans, A. J., & Coenraad, L. M. (2017). Innovatie in het juridisch onderwijs: Nieuwe afstudeerrichting Conflicthantering, Rechtspraak en Mediation aan de VU. *Tijdschrift Conflicthantering*, 2017(5), 23-27.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Innovatie in het juridisch onderwijs

onderwijs

Door **Arno Akkermans** en
Lieke Coenraad

In tijden van innovaties in het werkveld kan het onderwijs niet achterblijven. De Vrije Universiteit in Amsterdam ziet dat in en komt met een nieuwe afstudeerrichting binnen de juridische faculteit: Conflicthantering, rechtspraak en mediation. Deze sluit aan bij ontwikkelingen in het juridische werkveld, zoals het gebruik van alternatieve conflict-oplossingsmethoden. En bij vele onderzoeken en het *Law in Action*-profiel van de universiteit.

In het vuur van zijn pleidooi voor vernieuwing gaat het recente HiiL-rapport *Menselijk en rechtvaardig* ervan uit dat jonge juristen alleen de ‘aloude regelsystemen’ leren, omdat het juridisch onderwijs geen ruimte biedt voor het leren over broodnodig belangrijke dingen zoals conflictanalyse, conflictoplossing en verbindende procedures.¹ Wij hebben goed nieuws: die ruimte is er wél, en aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) is afgelopen jaar een complete, nieuwe afstudeerrichting gestart waarin zij volop wordt benut.

Van juristen wordt in toenemende mate een moderne rol als proactieve probleemoplosser verwacht, waarbij niet alleen juridische kennis en vaardigheden, maar ook andere competenties en creativiteit noodzakelijk zijn. Denk aan de jurist als mediator, de maatschappelijke effectieve rechter, de advocaat als conflictanalist, procesbegeleider en onderhandelaar, en de responsieve en oplossingsgerichte gemeenteamttenaar.

Gelet op deze nieuwe eisen die aan juristen gesteld worden, is de faculteit der rechtsgeleerdheid van de VU in september 2016 de afstudeerrichting Conflicthantering, rechtspraak en mediation (CRM) gestart.² Met deze opleiding biedt de faculteit als

eerste juridische faculteit in Nederland een volledig masterprogramma rond dit actuele en belangrijke thema aan.

Aansluiting bij innovatieve ontwikkelingen in het werkveld

Juridische dienstverleners staan cliënten in toenemende mate op andere wijze bij dan in rechte. Naast een procedure bij de rechter bestaat immers een groot aantal andere conflictoplossingsmechanismen, zoals mediation, onderhandelen, geschillencommissies, klachtencommissies, bindend advies en arbitrage. Ook overheids- en particuliere instellingen verleggen de focus in hun communicatie en opstelling jegens burgers respectievelijk klanten van proceduregericht naar proactief en oplossingsgericht. Voorts zijn op het gebied van strafrecht en openbare orde proactieve benaderingen en alternatieve conflictoplossingsmechanismen in opkomst. Het overheidsbeleid zet in op alternatieve geschilbeslechting, zoals onder meer blijkt uit de Innovatie-

ale innovatie, en bij de studentenpopulatie van de juridische faculteit met veel studenten met een pro-sociale intentie met betrekking tot hun verwachte beroepsuitoefening.⁷ Ook sluit de afstudeerrichting naadloos aan bij bestaande zwaartepunten in het onderzoek op het terrein van conflicthantering, rechtspraak en mediation. De VU profileert zich met *Law in Action*, waarbij, naast de immer noodzakelijke theoretische kennis, wordt gefocust op de werking van het recht in de praktijk. Empirische onderzoeksmethoden en interdisciplinaire samenwerking horen daarbij. Als je in het kader van Empirical Legal Studies (ELS) het burgers zelf gaat vragen, kom je vanzelf uit bij hun werkelijke belangen en behoeften, en dus bij een veel bredere visie op conflictoplossing dan alleen de procedure voor de rechter. Zo is er een lange traditie van privaatrechtelijk onderzoek naar het belang van herstel van rechtvaardigheid door andere remedies dan schadevergoeding, zoals erkenning van verantwoordelijkheid of het aanbieden van excuses.⁸

Voorts wordt op de faculteit veel onderzoek verricht naar alternatieve geschilbeslechting en naar de veranderende rol van de rechter in civiele zaken, familiezaken in het bijzonder.⁹ Docenten binnen de afstudeerrichting zijn nauw betrokken bij multidisciplinair onderzoek naar meerdere pilots in de civiele rechtspraak. Zo hebben zij onderzoek begeleid naar de pilot GOO (Gericht op Oplossing)-rechter in de Rechtbank Amsterdam en hebben zij de omvangrijke pilots Regierechter in familiezaken bij de Rechtbanken Rotterdam en Noord-Nederland geëvalueerd.¹⁰ Lopend onderzoek betreft de pilot piketmediation bij zeven gerechten in Nederland en een pilot bij de Rechtbank Overijssel rond de betrokkenheid van kinderen bij het opstellen van het ouderschapsplan. Bij dit onderzoek zijn VU-studenten betrokken als uitvoerend onderzoekers die dossiers scoren en bij de pilot betrokken professionals interviewen, zoals rechters, advocaten en zittingsvertegenwoordigers van de Raad voor de Kinderbescherming. Voor studenten zijn dit zeer interessante masterscriptietrajecten. Ook op het terrein van het (internationale) strafrecht is in

Docenten binnen de afstudeerrichting zijn nauw betrokken bij multidisciplinair onderzoek naar meerdere pilots in de civiele rechtspraak

agenda Rechtsbestel en het voorstel Wet bevordering mediation dat zomer 2016 ter consultatie voorlag en de door het ministerie van V&J uitgeschreven Divorce Challenge.³

Daarnaast houdt ook de rechter zich in toenemende mate bezig met conflictoplossing en bemiddeling naast geschilbeslechting.⁴ Denk daarbij aan de invulling van de comparitie na antwoord in civiele zaken en de nieuwe zaaksbehandeling in het bestuursrecht. Bij meerdere gerechten vinden voorts pilots rond conflictoplossing en mediation plaats. In echtscheidingszaken bestaat het plan een aantal succesvolle lokale pilots bij gerechten landelijk in te voeren.⁵ Vorig jaar is door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, Frits Bakker, het concept maatschappelijk effectieve rechtspraak geïntroduceerd.⁶ Gelet op deze ontwikkelingen in het werkveld en in de politiek speelt de nieuwe afstudeerrichting goed in op de beroepsperspectieven van rechtenstudenten.

Aansluiting bij VU-onderzoek naar innovatieve ontwikkelingen

De afstudeerrichting past bij het profiel van de VU als maatschappelijk betrokken en gericht op soci-

het onderzoek in toenemende mate aandacht voor het belang van herstelrecht, waarbij alternatieve vormen van geschiloplossing, zoals verzoening en mediation, een rol spelen.

Hoe het klein begon, en steeds groter werd...

In 2012 werd voor het eerst het keuzevak Conflictoplossing, mediation en onderhandelen (CMO) aangeboden. Dit bleek in een behoefte van studenten te voorzien, want het is vanaf het begin zeer populair geweest, zowel onder VU-studenten als onder studenten van andere faculteiten. Na het vak enkele jaren succesvol gedraaid te hebben, is besloten de reeds langer bestaande plannen voor een complete afstudeerrichting te verwezenlijken. Van deze nieuwe opleiding vormen vier vakken de kern, waarop we hier nader ingaan om zo een beter beeld van de afstudeerrichting te schetsen.

Het bestaande keuzevak CMO is uitgebreid tot een groot verdiepvak Conflictoplossing, mediation en onderhandelen waarmee de afstudeerrichting van start gaat. Dit vak plaatst de betekenis van recht en juridische procedures in het bredere kader van de manier waarop in de samenleving conflicten worden voorkomen, ingeperkt en opgelost. Ingegaan wordt op de verschillende methoden van conflictoplossing en het gebruik daarvan in Nederland binnen verschillende rechtsgebieden: het civiele recht (familiezaken en handelszaken), het bestuursrecht en het strafrecht.¹¹ Voorts wordt aandacht besteed aan conflictanalyse en conflict diagnose en komen communicatieve en psychologische aspecten van conflictoplossing aan bod, waarbij het Harvard onderhandelen wordt behandeld. Een belangrijk en door studenten zeer gewaardeerd onderdeel van het vak zijn de actieve werkgroepen. In rollenspelen – over onder meer ruziënde burens of salarisonderhandelingen tussen een werkstudent en haar werkgever – worden communicatie-, mediation- en onderhandelingsvaardigheden van studenten getraind. Voor rechtenstudenten is dit een nieuw soort onderwijs dat erg aanspreekt. Deze werkgroepen zijn opgezet in nauwe samenwerking met trainers van het Centrum voor Conflicthantering.

Recent is door de Bianchi Herstelrecht Stichting aan de VU een bijzondere leerstoel Restorative Justice ingesteld. In het door leerstoelhouder Katrien Lauwaert verzorgde vak Restorative Justice worden de basisbeginselen van het herstelrecht verkend en

Een belangrijk en door studenten zeer gewaardeerd onderdeel van het vak zijn de actieve werkgroepen

studenten vertrouwd gemaakt met herstelrechtelijke werkvormen, zoals slachtoffer-daderbemiddeling, *conferencing* en *peacemaking circles*, met de nationale en internationale regelgevende context, en met de uitkomsten van het empirisch onderzoek omtrent herstelrecht. Bijzonder is dat de betekenis van restorative justice in privaatrechtelijke context aan de orde komt, bijvoorbeeld in het aansprakelijkheidsrecht. Ten slotte worden de grenzen van het herstelrecht afgetast, door te kijken op welke manier restorative justice (deels) een antwoord kan bieden op grootschalig onrecht uit het verleden.

Dit jaar is aan de VU door de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) en het Centrum voor Conflicthantering (CvC) ook als eerste in Nederland de bijzondere leerstoel Mediation ingesteld. In het door leerstoelhouder Dick Allewijn verzorgde vak mediation worden naast de verschillende toepassingen van mediation ook theoretische aspecten, zoals beginselen en kenmerken en juridische aspecten van mediation behandeld. Ook wordt ingegaan op de fundamentele vraag naar de rechtsstatelijkheid van mediation en is er aandacht voor mediation in een rechtsvergelijkende en internationale context. Ook bij dit vak zijn werkgroepen een belangrijk onderdeel. Hierin vindt de praktische oefening door studenten met mediationvaardigheden plaats.

Het vierde kernvak van de afstudeerrichting is ‘de civiele rechtspraktijk’. In dit vak staan de verschillende facetten van de civiele rechtspraktijk centraal, mede vanuit het perspectief van conflictoplossing. Denk daarbij onder meer aan de procesrechtelijke handelingen in het kader van een procedure bij de rechter. In de civiele rechtspraktijk gaat het ook om vaardigheden als adviseren en onderhandelen, bijvoorbeeld ter voorkoming van een procedure of op de gang tijdens een zitting. De gunstige ligging van de VU aan de Zuidas maakt het mogelijk een deel van het onderwijs te geven op de nabijgelegen Rechtbank Amsterdam, waarmee wordt samengewerkt. Zo geeft bijzonder hoogleraar Rechtspraak en conflictoplossing Dineke de Groot haar college over de mondelinge behandeling in een zittings-

Zakboek voor de mediator

(3^e druk)

Auteurs:

Lisette Sloots

Jacqueline Spierdijk

Mediators beschikken over de nodige bagage en vaardigheden, maar stuiten in de dagelijkse praktijk nogal eens op praktische dilemma's. Hoe verloopt het eerste contact met betrokkenen? Waar let je op bij het maken van een mediationverslag of een vaststellingsovereenkomst? Welke regelgeving is van belang? Hoe werken de gedragsregels in de praktijk? Deze compacte uitgave beoogt een spoorboekje te zijn bij de beroepsuitoefening en biedt antwoorden op al uw vragen rond mediation en conflictantering.

sdu.nl/zakboekmediator

Sdu

oprecht
de beste
keuze

The State of Conflict in the Netherlands

17 november 2017

Een conferentie over conflict in de Nederlandse samenleving

Met de uitreiking van de eerste **onderhandelingsprijs** in samenwerking met het NRC!

Hoe ziet Nederland eruit door de lens van conflict? Conflicten bieden ons een verrassend inzicht in het veranderende karakter van politieke praktijken en sociale relaties, vooral in een democratische en diverse samenleving zoals Nederland. Op 17 november 2017 gaan praktijkbeoefenaars van verschillende ministeries, gemeenten, ngo's en *civic* organisaties met elkaar en onderzoekers in gesprek over dit thema. Meedoen? Meld u dan nu aan voor de conferentie 'The State of Conflict in the Netherlands' op 17 november 2017 in Amsterdam, georganiseerd door het **Public Mediation Programme** van de Universiteit van Amsterdam tezamen met enkele partners.

Tijdens de conferentie worden inzichten vanuit het veld en de wetenschap met u gedeeld in een **lezing**, gevolgd door een aantal **interactieve sessies** over de thema's (1) *community* en conflict, (2) veranderende manieren van representatie en (3) vormgeving van *civic space*. De dagvoorzitter is Alexander Rinnooy Kan (Universiteit van Amsterdam).

Deelname is gratis maar aanmelding is verplicht. Om u **aan te melden** of voor meer informatie kijkt u op www.uva.nl/pmp.

CONFERENTIE

JONGERENRECHTBANKEN NEDERLAND

"Jongerenrechtbanken: van pilot naar werkelijkheid?"

DATUM

dinsdag

7 november 2017

TIJD

13.00 – 17.30 uur

LOCATIE

Kinderrechtenhuis Leiden
Hooglandsekerkgracht 17d
2312 HS Leiden

PROGRAMMA

1. Thema's

Samenleving 3.0

Spreker: Prof. dr. Hans Boutellier

Onderwijs en burgerschapsvorming
Spreker: Dr. Isolde de Groot

Positieve veiligheid & humanisering van het recht
Spreker: Mr. dr. Marc Schuilenburg

2. Het Amsterdamse pilotproject

Jongerenrechtbanken

Principes - Opleiding - Praktijk

Drie workshops met de jongerenrechters

3. Effectonderzoek en reflectie

Universiteit Leiden

Motivation

4. Paneldiscussie / dialoog

U kunt zich opgeven voor deze middag door een e-mail te sturen naar conferentie@jongerenrechtbanken.nl o.v.v. uw naam en organisatie.

info@jongerenrechtbanken.nl | +31 654 29 15 27
Sarphatistraat 100hs | 1018GV Amsterdam
KvK: 56708041 | RSIN: 852277271

Onderdeel van het Law in Action-profiel van de VU is dat studenten al tijdens de studie proberen bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken

zaal, waarbij studenten de rollen van de spelers in de civiele rechtspraktijk op zich nemen. Voorts verzorgen een GOO-rechter en een mediationfunctionaris van de Rechtbank Amsterdam een gastcollege.

Opleiding tot breed georiënteerde conflictoplosser

Zoals uit het voorgaande blijkt, is de afstudeerrichting rechtsgebiedoverstijgend. Dat is een bewuste keuze, omdat de aandacht voor en het belang van conflicthantering, conflict diagnose en mediation zich niet tot één bepaald rechtsgebied beperkt. De afstudeerrichting vormt ook een brandpunt van samenwerking met toonaangevende partners uit de praktijk, zoals de Rechtbank Amsterdam, de MfN en het CvC. Die samenwerking betreft onderzoek en onderwijs. Onderdeel van het genoemde Law in Action-profiel van de VU is dat studenten al tijdens de studie proberen bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Dit wordt onder andere verwezenlijkt door middel van een voor Nederlandse universiteiten uniek online stageplatform.¹²

Om de feeling met de praktijk te vergroten worden naast de vaste staf ook gastdocenten uit de praktijk ingezet in het onderwijs, zoals mediators of innoverende rechters. De contacten met gastdocenten hebben voor studenten tot interessante stageplaatsen geleid. Studenten doen ook praktijkervaring op door deelname aan de Business Mediation Competition die door het Centrum voor Conflicthantering en de International Chamber of Commerce (ICC) Nederland wordt georganiseerd. Twee jaar geleden wonnen VU-studenten de eerste prijs en mochten zij deelnemen aan de ICC International Commercial Mediation Competition in Parijs.

De opleiding leidt niet op tot mediator. Wel zijn er plannen om bij de MfN de mogelijkheden te verkennen of gevolgd onderwijs binnen de afstudeerrichting kan leiden tot vrijstellingen binnen de mediationopleiding. Het is en blijft een juridische opleiding, waarin juristen worden opgeleid tot breed georiënteerde conflictoplossers. Met de afstudeerrichting verkrijgen studenten het civiel effect dat nodig is voor de togaberoepen in de rechterlijke macht en advocatuur. ●

Arno Akkermans is hoogleraar privaatrecht aan de VU en directeur van het Amsterdam Centre for Comprehensive Law.

Lieke Coenraad is hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder conflictoplossing aan de VU en coördinator van de afstudeerrichting Conflicthantering, rechtspraak en mediation.

Noten

1. Barendrecht, Van Beek en Muller, *Menselijk en rechtvaardig*, Den Haag: HiiL 2017, p. 45.
2. masters.vu.nl/en zoek op Conflicthantering, rechtspraak en mediation.
3. Innovatieagenda Rechtsbestel: zie het kamerstuk op www.rijksoverheid.nl; Voorstel Wet bevordering mediation: www.internetconsultatie.nl/wetmediation en Divorce Challenge: www.divorcechallenge.nl.
4. G. de Groot, *Rechtspraak met hart voor de zaak* (oratie VU Amsterdam), Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam 2012; R.J. Verschoof, *Waar gaat het over?* (oratie Utrecht), Den Haag: Sdu Uitgevers 2013.
5. Zie *Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen* op www.rechtspraak.nl.
6. Zie zijn blog 'Maatschappelijk effectieve rechtspraak' van 8 september 2016 op nbj.nl.
7. Zo ook onze decan prof. mr. Willem Bouwens in zijn interview in *Mr.*, nr. 7/8 2017, p. 71.
8. Zie o.a. A.J. Akkermans, Enkele praktijkervaringen met empirisch juridisch onderzoek op het snijvlak van gezondheid en recht, in: W.H. van Boom, I. Giesen & M. Smit, M. (red), *Civilologie: opstellen over empirie en privaatrecht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2012, p. 93-108.

9. Zie over de recente ontwikkelingen op dit terrein: L.M. Coenraad en P. Ingelse, Afscheid van de klassieke civiele procedure? Vernieuwen + behouden = versterken, in: *Afscheid van de klassieke procedure? Preadviezen van L.M. Coenraad, P. Ingelse, B.J. van Ettekoven, A.T. Marseille, J.H. Crijns en R.S.B. Kool*, Handelingen Nederlandse Juristen-Vereniging, 147e jaargang/2017-I, Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 13-137.
10. GOO-rechter: zie over de pilot: N.C. Haase en E.C. Huijsmans, 'Rechtbank Amsterdam heeft een nieuwe kortlopende procedure, de GOO-behandeling', *Tijdschrift Letselschade in de Rechtspraak* 2015, nr. 4, p. 38 e.v. Regierechter: M.V. Antokolskaia e.a., *Evaluatie pilot preventie echtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen*, Research Memoranda Raad voor de rechtspraak 2017/2, te vinden op www.rechtspraak.nl.
11. Conflictoplossing in fiscale zaken en door de fiscale rechter krijgt nog geen afzonderlijke aandacht in de afstudeerrichting, maar verdient die wel. Uitbreiding naar dit rechtsgebied staat dan ook in de planning.
12. Het VU Career Portal Rechtsgeleerdheid, zie www.rechten.vu.nl/stageplatform.